
Szabó Róbert Csaba

KENDI LÓNYA ELTIPRÁSA

FEJEZETEK A BÖLÉNYVADÁSZ CÍMŰ REGÉNYBŐL

Hogy mikor születtem, révedezik a gyermek.

Szemében fekete kormú füst, amelyet üszkös, félig égett fa tud kiizzadni, ha újragyújtják. Vagy rajzolni lehetne a szemével, kivéve, hogy a lelke is fekete, az nyújtózkodik annyira szemgödrében. Nem gyermek ez talán, mondogatja, aki csak fél percet tölt vele. És irtózva fordulnak el, vagy nevetve sercintenek felé.

Vagy komolyan veszik, vagy kikacagják, vagy sehogy sem. Eleresztik, hadd fusson, megdöngetik, talpától tarkójáig végigbotozzák, ápolják, ormósra verik. A hátából szilánkokat mosnak ki, késpengét döfnek belé. Étel-lel kínálják, ruhájától is megfosztják. Forgandó szerencséiben él, hol fázik, hol melege van, jól sosincs. És sohasem úgy, ahogy ő szeretné, nem kormányoz, csak sodródik. Kúnó Izráelnek hívja magát.

Kérdés, mikor indul meg a jó útján.

Egyszer fölfogadják a lápra prémeket cipelni. Otthagyja, vízbe löki a nyersbőröket, rohadva kapják meg. Tasnád felé veszi az útját, a szúnyogok vastagra csipkedik, a nád csíkosra vagdossa, de végül megérkezik. Hetivásárba csöppen, bóklászik föl-alá, néha kenyeret koldul, akitől nem kap, attól ellopja. Szekérponyva alól, iszákból még az abrakot is elszedi a lovak elől, zsákba gyűjti, úgy árulja, és reménykedik.

Összefut a törökföldről hazafelé igyekvővel, akihez végül hozzácsapódik. Magában töröknek hívja. Még aznap este elindulnak, a törökföldről jött magakorú fiú sürgeti.

Azt hazudja, kitűnő kalauz, ismeri a vidéket. Útitársát az oszmán kergette haza, minekutána tizenhat esztendeig rabságban tartotta. Furmányos história, a fiú nem is igen hinné el, ha nem látott volna cifrábbat is. A törököktől szalajtottat eszementnek hiszi, aki mindenáron haza igyekszik, hogy megkérje apját, küldené vissza az oszmánhoz. Nevet rajta, de hogy a török utolsó két pénzét is a markába csúsztatja, lenyeli ingyen kapott jókedvét. Azt javasolja, mégiscsak várják meg az éjszakát, úgyhogy egy vil-

lámverte fa alá le is heverednek, s ott beszélgetnek pirkadatig. Faggatja a törököt, miért akar visszamenni, de az sehogy sem áll kötélnek. Nincs pontos oka, csak éppen itt sehogy sem bír meglenni. Ezen a förtelmes helyen, ebben a hidegben, ebben a forróságban, ebben a sárban, ebben a porban. Ha megre vágyik, hideg zúdul rá, ha tisztálkodik, még koszosabb lesz, ha enne, még éhesebb. Kendi Lónyának hívják, tudta meg néhány hete.

Kendi Lónya, röhögi el magát a másik.

Kendi Lónya hát.

Mindenhol jobb, mint errefelé, mondogatja folyton a török.

Ott jobb, ahol a legjobb, mondja a fiú.

Visszamegyek a pénzemen, mondja a török.

Ami jár, az jár, mondja a fiú. Visszavisz, a pénzed visszavisz.

A török a lován bóbiskol, a fiú mellette poroszkál sárban, porban, melegben, hidegben. Talpa csupasz, mezítlába a tarlón végigmegy, még tán a parázson is, szíjas, kemény. Nem cserélnék, ha mégis, hogy gémberegett lábát nyújthassa, visszaül hamar a török.

Sehogy sem jó nekem, panaszkodik.

Az apád majd tejben-vajban, mondja Kúnó Izráel.

Sohasem engedne vissza, keseredik neki a török.

Húzatja magát a lóval a fiú, a farkába kapaszkodik. Engem vajon megjutalmaz, hogy hazajuttatlak, kérdezi reménykedve.

Alig várja, hogy a fiát keblére vonja, zokogja el magát a török, egyre messzibb Sztambultól.

Ha pihennek, a török tovább búsul, kérdezi a fiút, merre van kelet, napkeltekor leborul, de később összezavarja az irányt. Nem sejti, merre is kell majd visszafelé mennie. De a pénzében reménykedik, azt nem hagyja veszni. Ezt az egy szál reményt.

Azt mondják, éppen tizenhat éve, hogy az apám a töröknek otthagytott, mondja útközben.

Nekem nincs apám, mondja a fiú. De azért otthagytott.

Hány éves is vagy, kérdi a török este egy fa alatt dideregve. Meglátja a fiú szemében a feketeséget, ami sehogy sem bír kiszökni onnét.

Tudtam, hogy egyidősek vagyunk, mondja örvendezve a fa alatt a török.

Pedig a fiú nem is tudja pontosan, hány éves, ő is csak találomra mondja. Ha kérdezik. Sokszor nem kérdezik, de abból a kevés válaszból eldönti, hány éves. Amit jobban elhisznek, afelé kanyarítja, ha sokallják, lefelé szállítja, ha keveslik, emeli. Senki se ő, kivert kutya, nem is csodálkozik rajta. Természetesnek gondolja.

De micsoda rabság az, ahová visszavágynak.

Zuhog az eső. Nem, dézsából öntik. A török a fejére húzza batyuját, a fiú a ló alá fekszik. Figyeli, mikor emeli a patáját, olyankor kifarol. Végül bekuporodik alá, így is ázik. A török megháborodott, a batyuját rálöki kisértetve a fiúra.

Takarózzál ezzel, ordítja keresztül az ítéletidőt.

Fa alá nem állhatunk, magyarázza neki a fiú, ahogy a mennydörgés rájuk szakad.

Te pont annyi idős vagy, mint én, kiabálja vissza boldogan. Áztatja magát, szakadék ruháját itt-ott megtépdesi a letérdeplő nagyidő. Hozza az ágakat, nem tudni, honnan, de hozza.

Nem jó itten nekem, kiabálja Kúnó Izráél felé, vissza akarok menni.

Még nem süt a nap, amikor a török felajánlja, mostantól nem is ülne lóra. Hadd menjen a fiú, ő gyalogosan követné. Sárban, porban, mindegy. Csak haladjon, ő meg követi. Száradnak poroszkálás közben. A fiúnak kioszt egy alig foltozott inget. Folt kevés van rajta, de nem is fehér már, megsárgult. A fiú lehámozza foszlott-koszlott ingét, hajítaná, de a török öszszeszedi. Feszít új ingében a fiú, lóháton üldögél, néha ügetésre sarkallja a jószágot. Könnyűszerrel otthagyná a lassú törököt. De bevárja.

Kendi Lónya, a török, minden ruháját a fiúnak adja.

Még mit adsz, ha vállalom, mondja a fiú.

Kendi Lónyát, a nevet.

Még egy ilyen idétlen nevet, dörmögi a fiú.

Kendi Lónya vagyok, gyakorolja.

A másik meg nevet rajta. Az igazi Kendi Lónya őt röhögi.

Milyen neved van, hé, vág vissza neki. A te neved, ne neved.

Így a sok mondóka, a veszekedés, az egyezkedés. Átal az erdőn, hegyeken, mocsáron, lápon, a Kendi-földek felé.

Két hónapba telik, mert ilyen kalauz a fiú. Megtéveszti érzékszerveit a lehetőség, hogy jó módban lehet. Tájékozódni sem tud, vagy csak készül a szerepre. Gyakorolnak, menet közben, éjszakázva, mindenhol.

Aztán ha a pénzt megkapod, hiánytalanul ideadd. Elég neked, ha életed végéig Kendi Lónya lehetsz, mondja a fiúnak.

Egyszer a török látta Sztambulba bevonulni a császárt. Két napig erről mesél a fiúnak. Kik mennek elől, kik közvetlen előtte, kik utána. Miféle állatok vonulnak együtt vele, ki viszi az alkoránt, hogy vonul a vezír. De tevét még nem látott a fiú. Csak annyit hallott róla, hogy természete szerint gyűlöli a lovakat.

Ezt is mintha álmodnák. A török, mert annyira vágyódik utána, a fiú mert még sohasem látta, azért. Nyitott szemmel, de alig látva valamit kószálnak a fejedelemségben. Hol karavánzó vásári szekerekbe, hol a hegyen túlra igyekvő földönfutókba, hol poros és véres zsoldosokba botlanak. Azokat jobb elkerülni. Csiklandozó álom viszi őket előre felé. Néha körbe-körbe járnak, kétszer is rémülködnek az útkereszteződésben fellógatott atyafin, pedig a szerencsétlen ugyanaz, csak a hollók vájnak le róla mind több húst.

Megérkezésükkor maguk is elcsodálkoznak. Állnak a Kendi-porta előtt, ami olyan csendes, mint a sír.

Elvitték a Kendieket töröknek, röhint a fiú.

De már tuszkolja is előre az igazi a hamis Kendi Lónyát. Taszítja a ló farát, amaz meg húzza visszafelé a gyeplőt.

Megjött a rab gyermek, mondja el közlendőjét a török, ahogy megkérdezik, mire ez a lárma.

Megjött Kendi Lónya Sztambulból, ordítja be az udvarra a török.

Itt van Kendi Lónya, mutat a sötét szeműre.

Kendiek nincsenek már, az utolsót a kertben fogatta el a fejedelem, fejét lecsapták, kiszárították, másé már a birtok.

Melyik fejedelem.

Vállvonogatás, szitkolódás.

Eridjetek innét.

Apám a töröknek hagyott saját feje díjában, mostan tizenhat esztendeje. Se több, se kevesebb, sírja el magát Kendi Lónya.

De nem tudni, melyik már az igazi a döbbenettől.

Elhajtják, kibotozzák őket az udvarról. El innét!

Nincs semmilyen Kendi Lónya.

A völgybe, mint elszabaduló gát, zsoldosok zúdulnak alá. Maguk elé gyűrik a sárviskókból előbotorkáló embereket, eltapossák az ákácágból font kerítéseket, kitapossák a szuszt a földön sívítózó gyermekekből. Asszonyokat, férfiakat egyaránt erőszaknak fordítanak, kit félholtan, kit meg egészen elevenen tesznek magukévá. Roppan csont, derék, nyak, csigolya. Füstölgő hajcsomók, perzselt bőr szaga. Felcsapó lángokba burkolva vánszorognak járnai képtelen idősök. Fák hasadoznak, a föld nyílik ketté. Szálla alá poklokra mind, ki csak e világon jót mert reményleni. Harmadnapon senki föl nem támada közülünk.

(...)

A VEZÍR FELESÉGE

A zsoldosok pusztítását álmodják több napig. Tovaguruló fejek, nyitott szemmel nézelődő holtak alszanak velük. Ha viszont ébren őrizkednek a gonosz eljövételétől, a hátuk mögötti fák, bokrok és éjszaka motozó állatok szállítják reájuk a kísértetet.

A Kendi-uradalomba nem térnek vissza, nem is lenne hová, felperzselt a zsoldos. A török visszakérné lovát, ruháit, batyuját, de a kölyök még nem adja. Erősebb is, elszántabb is a másíknál, aki mindegyre a török földet siratja. Nem tud visszamenni immár.

Kinek a kölyke lettem, mondja szipogva.

Mindazonáltal azt áztatja, ami világra segítette.

Kúnó Izráel a nevem, mondja csak úgy magának a fiú, hogy arról a másíkeről végleg leszokhasson. Nem akar olyas nevet birtokolni, ami hozzá nem tartozik. Megbarátkozik a gondolattal, hogy a kóborélet sosem érhet véget. Most sem. Ő nem siránkozik.

De rossz szokás is az állapotunkat siratni. Eltelik néhány nap, mire lelket ver a törökbe, olyannyira, hogy az megkockáztatja, néhány holmit azért visszakér. Egy inget legelőbb is, a batyuját, ám a lóról még nem szól.

De hogy nem szól róla, lesántul, a margittai vásárban túlradnak rajta. Attól fogva gyalog bandukolnak mindketten, az egyenlőség javára. Nagyfalu felé tartanak, mert híre járja, hogy a fejedelem is arra igyekszik puskásai-val meg asszonyával, akit társzeker visz, derékig párnákban.

Néz maga elé sötéten Kendi Lónya, sötétebben, mint szénszemű társa.

A fejedelem.

Melyik fejedelem.

Már Zovány előtt elakad, aki két lábára bízta magát. A Berekjó kivágat medréből, az eső szüntelen, csillapíthatatlan. Nemkülönben a szekerek is megfeneklenek, ökröket rendelne ki a fejedelmi had, ha kapna a környéken.

Aztat már mind széjjelhordta a pogány, s ha nem a pogány, akkor a zsoldossa szerét ejtette lefoglalni.

Látják maguk előtt kínlódni a fejedelemasszony szekerét, és az általános felbolydulást kitapasztalva térnek ki az urak útjából. Remélik, hogy az erdők alatt pásztortanyára lelnek, ahol átvészselhetik az ítéletidőt.

A Berekjón épphogy át tudnak vergődni, holmijuk fele így is odavész. Pedig ott próbálják, ahol a legcsendesebb. Nem gondolják, hogy a sodrás

a hajukba markolhat. Vonszolja őket, tépi magával, és csak a szerencsének köszönhetik, hogy egy egészben elhordott pajtát hoz a víz a hátán, és annak árnyékában kapálózhatnak ki a túlsó partra. Nincs áldás abban sem, több órányit tocsognak a térdig érő sárban, míg szilárdul valamelyest a talaj, és a zoványi gázló alatt egy puskalövésnyire rájuk bukkan egy birkabőrös lóháti ember, aki aztán egy malomhoz vezeti őket.

Éjszaka nem léphetnek ki az épületből, a víziember a ruháit mossa a folyón. De nem is bánkódnak, hamar megbarátkoznak a dohos lisztszaggal, és bár a malom láthatóan évek óta nem jár, úgy képzelik, örül az szünetelen, forgatja a víz a kerekeit, mert hiszen hallani is jól hallják.

Úgy gondolják, első alkalom ez, hogy rendesen aludni tudnak a dúlás óta.

Aludnának is, ha rájuk nem törnek éjnek évadján. Sáros öltözékű, esőverte, birkabőrtől bűzös férfiak állítanak be a malomba.

Emez török földről jött, állítják egy főrendi ember elé Kendi Lónyát.

Folyik a találgatás, kérdezik, faggatják, mi hírt hozott.

Ő csak vissza kívánczik menni, de azt igencsak erősen.

A másik is így tudja, igazság van abban.

Amúgy szitkos, mocskosszájú valamennyi. Röhögik Kendi Lónyát, hergelik, fenyegetik, le is köpik. Csak akkor hallgatnak el, amikor a batyuból előkerülnek a cserépdarabok. Mégsem ásta el, a kutya, ámuldozik Kúnó Izráél is, és közelebb férközne szívesen a törökhöz, ha a haramianépség meg nem előzi.

A vezír cserepei, mondja nekik Kendi Lónya.

Te a vezír embere vagy, mondja neki a főrendi.

Így hát kisütik, hogy vagy követségbe vagy kémkedni jött utánuk.

Netalán egyenesen Budáról szalajtották, hogy alaposan szétnézessen a keleti részeken.

A fejedelem nyomában járkal, el akarja veszejteni a Porta.

Titkos ármányokat sző.

Föléled a malom. A kaptárban zümmögő haramianép találgatja, mit kellene tenniök. Talán vessék a megáradt folyóba a kölyköt, talán adjanak rá illő ruhát.

Pirkadatkor odébb áll a haramianép. Viszik magukkal a két kölyköt is.

A vezír udvarába tízéves koromba kerültem. A konyhában dolgoztam, vizet hordtam, fát aprítottam, gyümölcsöket pucoltam. Aztán szarhordó lettem.

Kitárul, mint egy várkapu, indulásig mesél Kúnó Izráélnak, nem alusznak szemlehungyásnyit sem.

A szarhordás alól akkor szabadítottak fel, amikor megmentettem a vezír életét. Aznap halat ebédelt, száka futott a torkára. Addig püföltem a hátát, míg a tenyerébe köpte a halcsontot. Először le akarták csapni a kezem, hogy hozzá mertem érni a fényességes úrhoz. Le is csapták volna, ha a vezír meg nem kegyelmez valamelyik asszonyának a kérésére. Azt mondták neki, ha már hozzáértem, és levágnák a kezét, amivel érintettem, azzal az ő testéből is levágnának egy darabot. Nem volt valami nagy eszű a vezír, mészárosból lépett a vezírségbe. Igazat adott asszonyának, mert pontosan tudta, milyen levágni egy darabot a testből. Ruhatisztító lettem. Minden nap hétszer kellett lekefélnem kaftánjait, akkor is, ha föl sem vette magára.

Tizenhat éves korában újra az érintés bűnébe esik. Ezúttal a vezír egyik feleségének hajfürtjei kerülnek keze ügyébe. Egy hajszálat sikeresen ki is tép a többi közül. Az asszony nem veszi észre, ám este, fésülködéskor az udvarhölgye igen. A vezír kedvenc feleségének egyik hajszálat ezüsttel, egyiket arannyal, a harmadikat pedig gyémántporral vonatta be. A fésültető lány sehol sem találja az ezüst hajszálat. Nagy riadalom támad a vezírné lakosztályában, aki csak él és mozog, az ezüst hajszálat keresi. De éjfélig sem találják meg, és amikor a vezír szolgáljaival megérkezik, hogy az éjszakát kedvenc feleségével töltse, rögtön észreveszi, hogy hiányzik az az ezüst hajszál. Éktelen haragját alig bírják lecsillapítani, és akkor éjszaka második feleségéhez veszi be magát, és bár messzi esik a két ház, hallani, micsoda bujálkodással mulatnak hajnalig. A fiú nem mer többet a vezírnéhez érni, ennek ellenére pár héttel később, amikor a vezír megenyhül felesége iránt, és újra vele hál, mert szépsége az ezüst tincs nélkül is észveszejtő, az egyik kaftánra ragadva megtalálja az arany hajszálat is. Réműletében majdnem szörnyet hal, és estig bugyogójában rejtegetvén, lefekvéskor vánkosaiba dugja az ezüst hajszál mellé. A vezír haragja most még leírhatatlanabb. Fél évig asszonya felé sem néz, és egy újabb feleséget is hozat. Hat hónap elteltével az asszony haja olyannyira hullani kezd, hogy marékszámra marad a fésültető lány kezében az egykor csillogó, pompázatos, illatos ékesség. Amikor már csak az egyetlen, gyémántporral bevont hajszála marad meg az asszonynak, a vezír térde elé veti magát, és zöld epét hányva kegyelemért esedezik. A vezír kitepi az utolsó hajszálat is, és a nő hűtlensége felől ilyes bizonyosságot nyerve, az udvar porába dobja, miközben elhagyja egykori felesége lakosztályát. A fiú három álló nap az udvar szennyét bogarássza,

míg végre megtalálja a hajszálat. Ám amikor párnájába rejtené, fölfedezik, és a vezír elé vonszolják. De a vezírt akkora mélabúba esve találják, hogy már nem érdekli senki és semmi, nem ró ki már büntetéseket, sőt, eszét veszítve, minden gonosztevőnek megkegyelmez, és a fiút is szabadon engedi. Most is akad jóakarója, aki a hajszálakért cserébe kimentené a városból. De a fiú nem válik meg a hajszálaiktól, és egy kellő pillanatban lenyeli őket. A vezír szolgálai rögtön kiebrudalják a városból, rábízzák egy karaván vezetőjére, aki a magyarok földje felé tartva vállalja, hogy egyszer s mindenkorra kívül tessékeli Sztambulból a senkiházit.

Kendi Lónya, tudja meg igazi nevét.

Harmadnap egy montenegrói hegyi patakba végezve dolgát, a jéghideg víz feloldja ürülékét, és visszaszerzi a három hajszálat, amelyek fényesebben ragyognak, mint valaha.

Mutatja Kúnó Izráélnak a kincsét, de a malomban kerekedő mozgólódásra ijedten rejti el.

Azt tartják, aki visszahelyezi az asszony fejére ezt a három hajszálat, bizonyosan föl is támasztja véle, vagyis visszanyeri eredeti szépségét a vezír asszonya, suttogja szaporán. Én öltem meg, nekem kell föltámasztanom, lihegi.

Döglött lovon a patkó, morogja Kúnó Izráél, de azért hangjában ott érezni némi bizonytalanságot, mint aki túlságosan sokat látott már ahhoz, hogy efféléket akár el is higgyen.